

МІНІСТЕРСТВО КУЛЬТУРИ І ТУРИЗМУ УКРАЇНИ

**Державний методичний центр навчальних закладів
культури і мистецтв**

**МЕТОДИКА РОБОТИ З ОРКЕСТРОМ
(АНСАМБЛЕМ) ДУХОВИХ ТА
ЕСТРАДНИХ ІНСТРУМЕНТІВ**

**Програма
для вищих навчальних закладів культури і мистецтв
I-II рівнів акредитації**

**Спеціальність “Народна художня творчість”
Спеціалізація “Народне інструментальне мистецтво”
(естрадні та духові інструменти)**

Київ – 2005

МІНІСТЕРСТВО КУЛЬТУРИ І ТУРИЗМУ УКРАЇНИ

Державний методичний центр навчальних закладів
культури і мистецтв

**МЕТОДИКА РОБОТИ З ОРКЕСТРОМ
(АНСАМБЛЕМ) ДУХОВИХ ТА
ЕСТРАДНИХ ІНСТРУМЕНТІВ**

Програма
для вищих навчальних закладів культури і мистецтв
I–II рівнів акредитації

Спеціальність “Народна художня творчість”
Спеціалізація “Народне інструментальне мистецтво”
(естрадні та духові інструменти)

Видання здійснено на замовлення Державного методичного центру навчальних закладів культури і мистецтв України

**МЕТОДИКА РОБОТИ З ОРКЕСТРОМ (АНСАМБЛЕМ) ДУХОВИХ ТА
ЕСТРАДНИХ ІНСТРУМЕНТІВ**
Програма для вищих навчальних закладів культури і мистецтв I–II рівнів
акредитації, – Вінниця: НОВА КНИГА, 2005. – 24 с.

Укладач: **В. І. Коваль** – викладач Олександрійського училища культури

Рецензенти: **П. С. Пірус** – методист Калузького училища культури
І. І. Синиця – викладач-методист Ніжинського училища культури ім. М. К. Заньковецької

Відповідальний за випуск: **Т. Ф. Стронько**

Редактор: **Є. Д. Колесник**

Підписано до друку 02.12.05 р. Гарнітура Times
Формат 60×84_{1/16}. Папір офсетний. Друк офсетний.
Обл.-вид. арк. 1,5. Наклад 200 прим.

Видавництво «Нова Книга» м. Вінниця, вул. Стеценка, 46/85
Свідоцтво про внесення до державного реєстру видавців, виготівників і розповсюджувачів видавничої продукції ДК №103 від 30.06.2000 р.
Тел. (0432)52-34-80, 52-34-82 Факс 52-34-81
E-mail: newbook1@vinnitsa.com
www.novaknyha.com.ua

© Державний методичний центр навчальних закладів культури і мистецтв України, 2005

Зміст програми

1. Пояснювальна записка.
2. Тематичний план.
3. Програмний зміст теоретичного матеріалу і практичних робіт. Кваліфікаційні вимоги до професійних якостей, знань і умінь фахівця. Вимоги підсумкового контролю та державного іспиту.
4. Література по курсу.

Пояснювальна записка

Предмет “Методика роботи з оркестром духових та естрадних інструментів” посідає одне з чільних місць у циклі спеціальних дисциплін навчального плану. Загальна кількість годин (кредити) становить 54 год. У тому числі: в п’ятому семестрі – 17 годин, в шостому – 20 годин і в сьомому – 17 годин. Викладач “Методики...” повинен враховувати, що студенти вивчали оркестрові інструменти на першому і другому курсах. На заняттях же з “Методики...” по першому розділу доцільно більше уваги звертати на узагальнення і систематизацію знань, умінь і навичок студентів, здобутих ними на молодших курсах.

Для ефективнішого використання навчального часу та забезпечення міжпредметних зв’язків слід використовувати партитури музичних творів, визначених для державного іспиту.

Під керівництвом викладачів спецпредметів кожен студент створює і представляє на державний іспит по диригуванню, читанню партитур і методиці роботи з оркестром комплекс забезпечення індивідуальної підготовки учасників самодіяльних духового та естрадного оркестрів і роботи з названими колективами в початковий період.

Форми контролю

В кінці п’ятого семестру – контрольна робота. В кінці шостого семестру – диференційований залік. В кінці сьомого семестру – іспит.

В кінці курсу навчання – державний іспит у комплексі з диригуванням і читанням партитур.

Тематичний план

№ теми	Назва розділів і тем	Кількість годин
Розділ I. Індивідуальна підготовка учасників самодіяльних духового та естрадного оркестрів і ансамблів.		17
1.1	Вступ. Місце духових та естрадних оркестрів і ансамблів в духовному житті суспільства. Огляд літератури.	1
1.2	Загальна характеристика виконавства на духових інструментах.	1
1.3	Формування виконавської майстерності на духових інструментах.	1
1.4	Виконавське дихання при грі на духових інструментах і методи його розвитку.	1
1.5	Функції губ при грі на духових інструментах.	2
1.6	Роль язика при грі на духових інструментах.	2
1.7	Технічний розвиток музиканта-виконавця.	1
1.8	Художній розвиток музиканта-виконавця.	2
1.9	Методи розвитку музичних здібностей музиканта-духовика. Читання нот з листа.	1
1.10	Принципи організації та система самостійних занять духовика.	1
1.11	Перші уроки гри на духових та ударних інструментах.	2
1.12	Індивідуальна форма навчання гри на духових та ударних інструментах. Урок в дитячій музичній школі.	2
Контрольна робота по першому розділу		
Розділ II. Музично-освітня і навчально-творча роботи в самодіяльних духовому та естрадному оркестрах і ансамблях.		20

2.1	Короткі відомості з історії виникнення і розвитку духових інструментів, духових та естрадних оркестрів, ансамблів.	2
2.2	Сучасні склади професійних і самодіяльних духових та естрадних оркестрів і ансамблів.	2
2.3	Засоби оркестрової виразності. Оркестрово-ансамблева підготовка.	4
2.4	Організація репетиційного процесу. Методика і техніка оркестрової репетиції.	4
2.5	Підготовка диригента до репетиції.	4
2.6	Особливості методики роботи з самодіяльним дитячим духовим оркестром та естрадним ансамблем.	2
2.7	Робота з ансамблями як складова частина музично-педагогічного процесу.	1
2.8	Диференційований залік по першому і другому розділах курсу.	1
Розділ III. Організаційна і виховна робота в самодіяльному художньому колективі.		17
3.1	Організація самодіяльних духового та естрадного оркестрів і ансамблів.	2
3.2	Самодіяльний колектив як фактор виховання його учасників.	2
3.3	Виховна робота в процесі репетиційних занять.	2
3.4	Громадська діяльність духового та естрадного оркестрів.	2
3.5	Художній керівник – організатор виховної роботи в самодіяльному художньому колективі.	3
3.6	Планування та облік навчально-виховної роботи самодіяльних духового і естрадного оркестрів.	2
3.7	Вивчення, узагальнення та розповсюдження кращого досвіду керівників духових та естрадних оркестрів, ансамблів.	2

3.8	Виховні функції навчального, концертного та церемоніального репертуару самодіяльних духового та естрадного оркестрів і ансамблів.	2
<i>I. Іспит з курсу “Методика роботи з оркестром”.</i>		
<i>II. Державний іспит у повному об’ємі предмета в комплексі з диригуванням і читанням партитур.</i>		

**Зміст теоретичного матеріалу і практичних робіт.
Вимоги до рівня знань і умінь студентів**

РОЗДІЛ I. ІНДИВІДУАЛЬНА ПІДГОТОВКА УЧАСНИКІВ САМОДІЯЛЬНИХ ДУХОВОГО ТА ЕСТРАДНОГО ОРКЕСТРІВ І АНСАМБЛІВ.

Вступ

Місце духових та естрадних оркестрів в духовному житті суспільства. Творчий доробок видатних виконавців-духовиків. Організація вивчення предмета. Огляд літератури.

Тема 1.1. Загальна характеристика виконавства на духових інструментах

Акустичні основи звукоутворення на духових інструментах різних видів. Виконавський апарат, виконавські засоби і засоби виразності музиканта-духовика.

Раціональна постановка гри на духових інструментах. Правильний вибір мундштука.

Основні кваліфікаційні вимоги до професійних якостей, знань і умінь фахівця

Знати види духових інструментів по способу звукоутворення. Запам’ятати різницю між складовими частинами виконавського апарату, виконавських засобів і засобів виразності музиканта-духовика.

Вміти застосовувати методи запобігання типовим недолікам постановки гри початківців.

Тема 1.3. Нормування виконавської майстерності на духових інструментах

Музичний звук як основний засіб втілення художнього образу. Основні якості музичного звука: протяжність, інтонування, тембр, динаміка, вібрато, теплота, філіровка. Методи розвитку виразності звука.

Самостійна робота

Зробити аналіз рекомендованих викладачем різних систем виконання тривалих звуків і записати їх в нотний зошит практичних робіт з методики. Врахувати повний діапазон різних за теситурою інструментів.

Кваліфікаційні вимоги

Знати і вміти оцінювати основні якості музичного звука, методи розвитку його виразності.

Створити методичне забезпечення і вміти творчо застосовувати сучасні способи розминки і виконання тривалих звуків (тризвуки, кварто-квінтови послідовності, зменшені септакорди, “кільця”, розширення інтервалів).

Тема. 1.4. Виконавське дихання при грі на духових інструментах і методи його розвитку

Особливості, типи і техніка виконавського дихання. Поняття про “опору звука” при грі на духових інструментах. Дихання і музичне фразування.

Методи розвитку виконавського дихання у початківців-духовиків. Вольова ліквідація глибокого дихання.

Самостійна робота

Законспектувати вправи для розвитку дихання за системою йогів та принципи вольової ліквідації глибокого дихання за методом академіка К. П. Бутейка.

Кваліфікаційні вимоги

Знати правила виконавського дихання музикантів-духовиків. Розуміти спорідненість з правилами дихання за системою йогів. Вміти

користуватись усіма типами дихання. Запам'ятати показники гри на "опорі звука", закономірності зміни дихання в процесі виконання. Знати правила вольової ліквідації глибокого дихання по методу академіка К. П. Бутейка.

Тема 1.5. Функції губ при грі на духових інструментах

Губний апарат. Дикції губ та їх постановка при грі на різних духових інструментах.

Техніка губ музиканта-духовика. Розвиток сили, витривалості і рухливості губного апарата. "Базинг".

Самостійна робота

Зробити аналіз навчально-методичних посібників з питання розвитку техніки губ духовика. Записати кращі вправи в нотний зошит для практичних робіт.

Кваліфікаційні вимоги

Знати і вміти забезпечити правильну постановку губ при звукоутворенні на духових інструментах.

Створити методичне забезпечення і вміти творчо використовувати систему вправ для розвитку техніки губ (легато натурального звукоряду, плавність виконання широких інтервалів, губне тремоло, губні трелі).

Тема 1.6. Роль язика при грі на духових інструментах

Поняття про артикуляцію і штрихи, їх музично-виражальне значення. Найбільш розповсюджені штрихи при грі на духових інструментах, особливості їх виконання. Розвиток техніки язика.

Самостійна робота

На основі вивчення положень рекомендованих викладачем навчально-методичних посібників записати в нотний зошит для практичних робіт кращі вправи для розвитку простої і допоміжної атаки звука та рухливості язика.

Кваліфікаційні вимоги

Знати сутність артикуляції і штрихів. Вміти відтворювати найбільш розповсюджені штрихи.

Створити методичне забезпечення і творчо використовувати систему вправ на розвиток простої і допоміжної (подвійної і потрійної) атаки звука та рухливості язика.

Тема 1.7. Технічний розвиток музиканта-виконавця

Роль музичного слуху, упереджуючих слухових уявлень у взаємодії, координації роботи органів дихання, язика, губ, пальців духовика. Уміння і система фундаментальних технічних навичок музиканта-виконавця. Методи розвитку техніки пальців. Завдання і система щоденної роботи над гамами, вправами і етюдами.

Самостійна робота

Вивчити рекомендовану викладачем навчально-методичну літературу з питань розвитку техніки пальців духовика, ритмічних і штрихових варіантів виконання гам, арпеджіо, домінантсептакордів і зменшених септакордів. Систематизувати і записати названі вправи, гами, арпеджіо, домінантові та зменшені септакорди.

Кваліфікаційні вимоги

Знати методи виховання координації музичного слуху і дій усіх елементів виконавського апарату. Знати систему фундаментальних технічних навичок (елементів ігрової техніки) духовика (трубача, тромбоніста, кларнетиста). Вміти скласти послідовність формування кожної з цих навичок. Створити методичне забезпечення системи вправ для розвитку техніки пальців та комплексу виконання гам у системі щоденних занять музиканта-духовика.

Тема 1.8. Художній розвиток музиканта-виконавця

Принципи музичного навчання.

Робота над художніми творами і оркестровими партіями на різних етапах навчання, нормування оцінки виконання музичного твору.

Упереджуючий і системний розвиток музично-образного мислення та емоційної культури учня, індивідуальний підхід, насиченість занять музично-теоретичними і музично-історичними знаннями, стимулювання самостійності мислення, творчої ініціативи учня. Прискорення темпів проходження певної частини навчального матеріалу. Читання нот з листа.

Кваліфікаційні вимоги

Знати етапи та види роботи з розучування музичного твору, принципи музичного навчання, методи і прийоми читання нот з листа.

Тема 1.9. Методи розвитку музичних здібностей музиканта-духовика

Структура музичних здібностей. Темперамент. Розвиток музичного слуху, ритму і пам'яті в процесі навчання гри на духових інструментах. Методи і прийоми виучування музичних творів напам'ять. Боротьба з забуванням.

Кваліфікаційні вимоги

Знати структуру музичних здібностей, методи розвитку музичного слуху, пам'яті, відчуття ритму.

Тема 1.10. Принципи організації та система самостійних занять духовика

Щоденна самостійна робота музиканта як основа накопичення і розвитку виконавських навичок.

Завдання і зміст самостійних занять, види вправ духовика. Принципи організації щоденних занять. Розрахунок часу занять.

Кваліфікаційні вимоги

Знати завдання, зміст і принципи організації самостійних занять, види щоденних вправ духовика.

Вміти скласти комплекс щоденних вправ, розрахувати час занять для початкового і середнього етапів навчання.

Тема 1.11. Перші уроки гри на духових та ударних інструментах

Загальна характеристика групи ударних інструментів.

Малий барабан, великий барабан і тарілки: Раціональна постановка та основні прийоми гри; запис нот; вправ** для виконання дробі, форшлагів. Ударна установка: складова частина установки; основні прийоми гри; запис нот; початкові вправи для виконання різних простих ритмів.

Літаври: діапазон; прийоми гри; настройка.

Ксилофон та дзвіночки: діапазон; прийоми гри.

Загальні відомості про інші ударні інструменти: бубон, кастаньєти, трензель, коробочка, маракаси, тамтам, томтом, марімба, вібрафон, дзвони.

Вправи для постановки дихання і початкового звуковидобування для труби, валторни, тромбона, туби, флейти, кларнета і саксофона – робота язика, укладка губ, базинг із мундштуком і без нього та інші. Режим занять початківця-духовика. Педагогічна характеристика та індивідуальний робочий план учня-духовика.

Самостійна робота

Записати вправи для початкового звуковидобування і засвоєння середнього регістру труби, валторни, тромбона, туби, флейти, кларнета і саксофона. Правила догляду за інструментом.

Кваліфікаційні вимоги

Знати зміст і методику перших уроків гри на духових та ударних інструментах, тематичний план музичної грамоти для гуртківця-духовика. Вміти виконати основні прийоми гри на окремих ударних інструментах та прості ритми на ударній установці.

Тема 1.12. Індивідуальна форма навчання гри на духових інструментах. Урок в дитячій музичній школі

Місце індивідуальної форми навчання в системі навчально-виховної роботи керівника духового і естрадного оркестрів. Вимоги до уроку в дитячій музичній школі. Структура уроку в ДМШ і методика його проведення. Критерії і норми оцінки знань і умінь учня-духовика.

Кваліфікаційні вимоги

Знати вимоги до уроку в ДМШ і його структуру, методи і прийоми навчальної роботи на індивідуальному уроці, критерії і норми оцінки музичного виконавства. Вміти скласти письмовий план індивідуального заняття, дати кваліфіковану оцінку гри на музичному інструменті.

Вимоги контрольної роботи

1. Представити усі практичні роботи, що вимагаються програмою (I розділ).
2. Відповісти по білетах на теоретичні питання в межах вивченого матеріалу.

РОЗДІЛ II. МУЗИЧНО-ОСВІТНЯ І НАВЧАЛЬНО-ТВОРЧА РОБОТА В САМОДІЯЛЬНИХ ДУХОВОМУ ТА ЕСТРАДНОМУ ОРКЕСТРАХ І АНСАМБЛЯХ

Тема 2.1. Короткі відомості з історії виникнення і розвитку духових інструментів, духових і естрадних оркестрів і ансамблів

Старовинні духові та ударні музичні інструменти раннього періоду. Розвиток духових інструментів, ансамблів і оркестрів від витоків до кінця XVIII століття. Народження прогресивних конструкцій музичних інструментів на початку XIX століття. Поява вентильного механізму в 1790–1830 роках. Духові інструменти Шарля-Жозефа Сакса (1791–1865) і Антуана-Жозефа Сакса (1814–1894). Значення діяльності М. Д. Римського-Корсакова (1873–1884) та С. М. Чернецького (1881–1950) в історії розвитку військових духових оркестрів.

Видатні диригенти XX століття. Підсумки останніх фестивалів і конкурсів духових та естрадних оркестрів і ансамблів.

Самостійна робота

Законспектувати основні відомості про творчий доробок визначних вітчизняних і зарубіжних діячів духової і естрадної музики XX століття – композиторів, диригентів, виконавців-інструменталістів.

Кваліфікаційні вимоги

Знати основні етапи розвитку духових інструментів, ансамблів і оркестрів від витоків до наших днів, підсумки останніх фестивалів і конкурсів духових та естрадних оркестрів. Мати уявлення про творчий доробок визначних діячів духової та естрадної музики.

Тема 2.2. Сучасні склади професійних і самодіяльних духових та естрадних оркестрів і ансамблів

Типові склади сучасних професійних і самодіяльних духових та естрадних оркестрів і ансамблів, функції інструментів та оркестрових груп. Розташування виконавців на концертній естраді та в русі. Основний зміст положення про військово-оркестрову службу Збройних Сил України.

Кваліфікаційні вимоги

Знати типові склади сучасних духових та естрадних оркестрів і ансамблів, розташування виконавців на естраді та в русі. Мати уявлення про Положення про військово-оркестрову службу Збройних Сил України.

Тема 2.3. Засоби оркестрової виразності.

Оркестрово-ансамблева підготовка

Мелодична настройка оркестра від звуків ля-, фа-, сі-бемоль. Послідовність мелодичної настройки. Гармонічна настройка, порядок її проведення. Методи слухового контролю за інтонуванням. Мелодичне і гармонічне сольфеджування. Динамічна вправність: оволодіння основними динамічними нюансами. Співставлення звучання різної гучності; поступова та раптова зміна сили звучання. Кульмінації головні та кожної частини окремо. Тембр, теплота звуку, вібрато. Ансамбль у виконанні основних штрихів. Темповий ансамбль. Визначення темпу за годинником ($M = 120$). Відчуття необхідного темпу. Взаємозв'язок темпового ансамблю з ритмічним. Ритмічний ансамбль в групах і в оркестрі. Принципи досягнення ритмічного ансамблю. Музичне фразування. Розвиток відчуття фрази і виконавського дихання. Рельєфність мелодії, якість інших елементів оркестрової фактури. Розвиток читання нот з листа в системі оркестрово-ансамблевої підготовки.

Самостійна робота

Проаналізувати різні школи колективної гри в духовому (або естрадному) оркестрі (Н. Іванов-Радкевич, М. Михайлов, В. Волков, Р. Рунов, В. Васильєв та ін.), відібрати і зробити копії початкових навчально-тренувальних вправ з усіх розділів оркестрово-ансамблевої підготовки.

Кваліфікаційні вимоги

Знати засоби оркестрової виразності, усі напрямки оркестрово-ансамблевої підготовки. Вміти швидко настроїти оркестр від звуків ля-, фа-, сі-бемоль, провести гармонічну настройку оркестру; досягнути правильної сили звучання кожного інструмента, оркестрової групи і оркестра в цілому; тримати стабільний темп, визначати абсолютне значення темпу за годинником; досягнути ритмічного ансамблю в групах і в оркестрі в простих ритмічних малюнках і більш складних; підібрати вправи, етюди і легкі п'єси для колективного розвитку навичок читання нот з листа.

Тема 2.4. Організація репетиційного процесу.

Методика і техніка оркестрової репетиції

Типи оркестрових репетицій. Основні етапи репетиційного процесу. Індивідуальна, групова та загальнооркестрова форми репетиційної роботи з оркестром. Принципи репетиційної роботи. Методи репетиції: мануальний показ, тренувальні вправи, практичний показ, словесне пояснення, сольфеджування. Словник естетичних емоцій. Техніка репетицій.

Кваліфікаційні вимоги

Знати етапи, принципи, методи і техніку репетиційного процесу. Вміти користуватися на репетиціях словником естетичних емоцій.

Тема 2.5. Підготовка диригента до репетиції

Завдання та етапи підготовки диригента до репетиції з оркестром. Диригентський аналіз музичного твору. Перспективний та поурочні плани розучування музичного твору з оркестром. Методика, техніка і прийоми вивчення партитури. Організаційне забезпечення репетиції (перспективне планування репетицій, кількість і якість поголосників, матеріальна база оркестрової студії і т. ін.).

Самостійна робота

Написати горизонтальний і вертикальний аналіз партитури музичного твору для духового або естрадного оркестру. Скласти перспективний план розучування цього твору з оркестром та план однієї з загальнооркестрових репетицій.

Кваліфікаційні вимоги

Знати завдання, етапи підготовки диригента до репетиції з оркестром. Володіти методикою і технікою вивчення партитури. Вміти планувати репетиційну роботу.

Тема 2.6. Особливості методики роботи з самодіяльним дитячим духовим оркестром та естрадним ансамблем

Типові склади дитячих духових оркестрів і естрадних ансамблів. Відбір учасників шкільного гуртка. Організація індивідуального і колективного навчання гри на духових інструментах. Режим, зміст і цілі перших занять. Сполучення практичних занять з вивченням основ музичної грамоти. Використання ігрових форм занять у дитячому оркестрі, їх навчально-виховні завдання. Навчально-педагогічна література в початковий період роботи з дитячим оркестром.

Кваліфікаційні вимоги

Знати особливості роботи з дитячим художнім колективом, режим, зміст і цілі перших занять. Вміти використовувати навчально-педагогічну літературу для планування і проведення теоретичних і практичних занять з дітьми, використовувати ігрові форми роботи з дітьми.

Тема 2.7. Робота з ансамблем як складова частина музично-педагогічного процесу

Склад ансамблів. Однорідні та змішані ансамблі. Дуети. Тріо. Квартети. Квінтети. Секстети.

Репертуар ансамблів. Використання ансамблів у концертній діяльності художнього колективу.

Кваліфікаційні вимоги

Знати типові склади ансамблів духових інструментів. Вміти підбирати репертуар з метою перекладу клавiру або партитур для того чи іншого складу ансамблю.

Тема 2.8. Диференційований залік по першому і другому розділах
Вимоги заліку: 1. Представити практичні роботи другого розділу.
2. Відповісти на питання першого і другого розділів.

РОЗДІЛ ІІІ. ОРГАНІЗАЦІЙНА І ВИХОВНА РОБОТА В САМОДІЯЛЬНОМУ ХУДОЖНЬОМУ КОЛЕКТИВІ

Тема 3.1. Організація самодіяльних духового та естрадного оркестрів і ансамблів

Форми, методи і прийоми інформації і залучення потенційних учасників самодіяльного художнього колективу. Засоби пропаганди духової та естрадної музики. Створення матеріальної бази духового оркестру і естрадного ансамбля.

Перша зустріч керівника оркестру з колективом, перші заняття, їх значення для подальшої роботи гуртка.

Кваліфікаційні вимоги

Знати форми, методи і прийоми пропаганди духової та естрадної музики і залучення бажаючих до гри в оркестрі, матеріальне забезпечення роботи гуртка.

Тема 3.2. Самодіяльний колектив як фактор виховання його учасників

Відмінність самодіяльного художнього колективу від інших колективів. Особливості самоуправління в ньому. Загальна мета – перспектива руху колективу. Види перспектив. Традиції колективу. Роль мотивів участі в гуртку, характеру і рівня вимог керівника у зміцненні колективу.

Кваліфікаційні вимоги

Знати особливості самоуправління в самодіяльному художньому колективі, види його перспектив, традицій та особливостей вимог керівника.

Тема 3.3. Виховна робота в процесі репетиційних занять

Репетиція – основна ланка навчально-творчої, організаційно-методичної та виховної роботи з самодіяльним музичним колективом. Організаційні вимоги до репетицій. Художні і педагогічні вимоги до репетицій.

Кваліфікаційні вимоги

Знати організаційні, художні і педагогічні вимоги до репетиції. Вміти зробити кваліфікований аналіз відвіданої репетиції.

Виступ колективу – важливий критерій якості роботи гуртка. Організація глядача. Реклама. Психологічні особливості концертних виступів, їх оптимальний ритм. Виступи духового та естрадного оркестрів у концертах, фестивалях, конкурсах. Зведений оркестр. Формування програми виступу. Залучення солістів-вокалістів, ведучого-розмовника (конферансьє) та ін. до концертів. Музичне забезпечення свят, ритуалів, культурно-масових та спортивних заходів. Критерії і норми оцінки виступів оркестрів.

Кваліфікаційні вимоги

Знати методи і прийоми реклами концерту духового оркестру, естрадного ансамблю, організації глядача, оптимальний ритм концертної діяльності. Вміти скласти програму концерту, музичного забезпечення свят, ритуалів.

Тема 3.5. Художній керівник – організатор виховної роботи у самодіяльному художньому колективі

Особливості професійної діяльності керівника самодіяльного художнього колективу – педагога, вихователя, художнього керівника і організатора. Психологічні якості керівника самодіяльного художнього колективу. Професійна етика керівника художньої самодіяльності. Авторитет і стиль керівництва. Етичні принципи керівника-педагога.

Лексичний і художній такт. Зовнішні атрибути культури поведінки керівника. Етичні норми – основа взаємин керівника з колективом. Етика колективізму і гуманізму.

Кваліфікаційні вимоги

Знати психологічні особливості діяльності керівника самодіяльного художнього колективу як педагога, вихователя, художнього керівника і організатора, стилі керівництва, основи професійної етики керівника художньої самодіяльності.

Тема 3.6. Планування та облік навчально-виховної роботи самодіяльних духового та естрадного оркестрів, ансамблів

Види навчальної документації самодіяльного художнього колективу. Навчальні програми: спец. муз. інструмент; оркестрово-ансамблева підготовка; музична грамота і сольфеджіо; музична література; інструментознавство; історія мистецтв (у т. ч. духових оркестрів, естради); стройова підготовка і дефіле. Види планів художнього колективу: 1) план навчально-виховної роботи (на рік або 6 міс., по напрямках); 2) календарний робочий план (на 6 міс. або квартал); 3) графік репетицій (на квартал); 4) календарний план репетицій на місяць; 5) перспективний план розучування твору; 6) поурочні плани репетицій.

Журнал обліку роботи художнього колективу

Самостійна робота

Скласти тематичний і календарний план роботи оркестру на рік (півріччя) та по місяцях.

Кваліфікаційні вимоги

Знати види навчальної документації художнього колективу, основний зміст навчальних програм і планів колективу. Вміти скласти план навчально-виховної роботи художнього колективу на рік, графік репетицій на квартал і календарний план репетицій на місяць.

Тема 3.7. Вивчення, узагальнення та розповсюдження кращого досвіду керівників духових та естрадних оркестрів і ансамблів

Ознаки і критерії передового педагогічного досвіду в художній самодіяльності. Організація і методика вивчення, узагальнення і розповсюдження передового досвіду. Методи і форми вивчення і узагальнення передового досвіду.

Кваліфікаційні вимоги

Знати ознаки, критерії кращого досвіду роботи художнього колективу, методи і форми вивчення передового досвіду художньої самодіяльності. Вміти скласти план вивчення, узагальнення і розповсюдження передового досвіду колективу.

Тема 3.8. Виховні функції навчального, концертного та церемоніального репертуару самодіяльних духового та естрадного оркестрів, ансамблів

Умови і фактори формування репертуару самодіяльного оркестру, художньо-естетична цінність, можливість художнього і технічного виконання в даному колективі, зацікавленість керівника і учасників у його виконанні; сприяння вдосконаленню виконавської майстерності і художнього смаку учасників, збагаченню їх духовного рівня і моральної культури, розширенню концертної практики.

Кваліфікаційні вимоги

Знати принципи, умови і фактори, що впливають на вибір репертуару самодіяльного художнього колективу. Вміти проаналізувати репертуарний план духових оркестрів і естрадних ансамблів різного рівня підготовки. Представити партитури навчального, концертного і церемоніального репертуару духового та естрадного оркестрів і ансамблів.

I. Іспит з курсу “Методика роботи з оркестром”.

II. Вимоги державного іспиту:

1. Представити усі практичні роботи, передбачені програмою, а також партитури навчального, концертного і церемоніального репертуару духового та естрадного оркестрів і ансамблів, укомплектованих для роботи за місцем призначення.
2. Відповісти по білетах на теоретичні питання в об’ємі програми курсу “Методика роботи з самодіяльними духовим та естрадним оркестрами і ансамблями”.

Література

1. Індивідуальна підготовка учасників самодіяльного духового та естрадного оркестрів.

- 1.1. Загальна методика навчання гри на духових інструментах, музичного розвитку.
- 1.1.1. *Миланов А., Борисова І.* Вправи йогів. / Переклад з болгарської, 2-ге стереотипне видання. – К.: Здоров'я, 1971. – С. 39–68.
- 1.1.2. *Арчажникова Л. Г.* Профессия – учитель музыки. – М.: Просвещение, 1984.
- 1.1.3. Вопросы методики начального музыкального образования. Сб. статей / Ред.-сост. В. И. Руденко/ – М.: Музыка, 1981.
- 1.1.4. *Готсдинер А.* Дидактические основы музыкального развития учащихся. // Вопросы муз. педагогики. Вып. 2. / Ред.-сост. В. И. Руденко. – М.: Музыка, 1980. – С. 10–28.
- 1.1.5. *Гинзбург Л. С.* О работе над музыкальным произведением. – М.: Музыка, 1953.
- 1.1.6. *Диков Б. А.* Методика обучения игре на духовых инструментах. – М.: Музыка, 1956.
- 1.1.7. *Диков Б. А.* О дыхании при игре на духовых инструментах. – М.: Музыка, 1955.
- 1.1.8. *Дяченко Н. Г.* Теоретические основы воспитания и обучения в муз. учебных заведениях. – К.: Муз. Украина, 1987.
- 1.1.9. *Зотов Ю. Б.* Организация современного урока. – М.: Просвещение, 1984.
- 1.1.10. *Коган Г. М.* У врат мастерства. – М.: Музыка, 1969.
- 1.1.11. *Маккинон Л.* Игра наизусть.
- 1.1.12. Методика обучения игре на духовых инструментах. Очерки. / Ред. Ю. Юсов/ Вып/ II–IV. – М.: Музыка, 1966–1976.
- 1.1.13. *Ражников В. Г.* Резервы муз. педагогики. – М.: Знание, 1980.
- 1.1.14. *Фейгин М. Э.* Индивидуальность ученика и искусство педагога. – М.: Музыка, 1973.
- 1.1.15. *Федотов А. А.* Методика обучения игре на духовых инструментах.
- 1.1.16. *Цынин Ч. М.* Обучение игре на фортепиано. – М.: Просвещение, 1984.
- 1.1.17. *Шахов Г. И.* Игра по слуху, чтение с листа и транспонирование в классе баяна. – М.: Музыка, 1987.
- 1.1.18. *Шульпяков О. Ф.* Техническое развитие музыканта-исполнителя. – М.: Музыка, 1975.

- 1.2. Спеціальні методики навчання гри на духових інструментах.
 - 1.2.1. *Кобець І.* Основи навчання гри на трубі. – К.: Музична Україна, 1985.
 - 1.2.2. *Манжора Б.* Методика навчання гри на тромбоні. – К.: Музична Україна, 1976.
 - 1.2.3. *Мюльберг К.* Теоретичні основи навчання гри на кларнеті. – К.: Музична Україна, 1975.
 - 1.2.4. *Якустиді І.* Методика навчання гри на валторні. – К.: Музична Україна, 1977.
 - 1.2.5. *Болотин С.* Методика преподавания игры на трубе в музыкальной школе. – М.: Музыка, 1980.
 - 1.2.6. *Диков Б.* Методика обучения игры на кларнете. – М.: Музыка, 1983.
 - 1.2.7. *Крупей М. В.* Подготовка саксофонистов в самодеятельных эстрадных ансамблях и духовых оркестрах. – Кировоград: ОДПТ, 1989.
 - 1.2.8. *Луб В. Н.* Основные принципы подготовки трубачей в эстрадных ансамблях и оркестрах. – Одесса: ОДПТ, 1979.
 - 1.2.9. *Сумеркин В.* Методика обучения игре на тромбоне. – М.: Музыка, 1987.
 - 1.2.10. *Усов Ю.* Техника современного трубача. – М., 1986.
 - 1.3. Школи гри на духових інструментах.
 - 1.3.1. *Кобець І.* Початкова школа гри на трубі.
 - 1.3.2. *Арбан.* Школа игры на трубе.
 - 1.3.3. *Балачаян С.* Школа игры на трубе. – М.: Музыка, 1988.
 - 1.3.4. *Митронов А.* Школа игры на трубе. – М.: Музыка, 1965.
 - 1.3.5. *Блажевич В. М.* Школа игры на трубе. – М.: Музыка, 1965.
 - 1.3.6. *Григорьев Б. П.* Школа игры на тромбоне.
 - 1.3.7. *Лебедев.* Школа игры на трубе.
 - 1.3.8. *Розанов С.* Школа игры на кларнете.
 - 1.3.9. *Платонов.* Школа игры на флейте.
 - 1.3.10. *Солодуев.* Школа игры на валторне.
 - 1.3.11. *Шапошникова.* Школа игры на саксофоне.
- ### 2. Організаційна і навчально-виховна робота в самодіяльному художньому колективі.
- 2.1. *Барсова І. О.* Книга про оркестр. – К.: Муз. Україна, 1981.
 - 2.2. *Васильєв Е., Зирянов Я.* Курс навчання гри в духовому оркестрі. Вип. 1–12. – К.: Муз. Україна, 1976.
 - 2.3. *Зирянов Я. Ф., Ладановський І. С.* Духовий оркестр у клубі. – К.: Мистецтво, 1975.
 - 2.4. *Кофман Р. І.* Виховання диригента: Психологічні особливості. – К.: Муз. Україна, 1986.

- 2.5. *Мальков С. М.* Формування майстерності диригента духового оркестра. Навч. посіб. – К.: Націон. універ. культури і мистецтв, 2001.
- 2.6. *Творун С.* Розучування муз. твору. – Соц. к-ра № 5, 1977, с. 40–41.
- 2.7. *Юцевич Е.* Шкільний духовий оркестр. – К.: Радянська школа, 1971.
- 2.8. *Баранов С. П.* і др. Педагогика (методі обучения). – М.: Просвещение, 1981, с. 114–131
- 2.9. *Брилин Б. А.* Вокально-инструментальные ансамбли школьников. – М.: Просвещение.
- 2.10. *Волков В. К.* і др. Школа оркестрового исполнительства. – М.: ВДФ при МОЛГК, 1975.
- 2.11. *Ив.-Радкевич А. П.* Пособие для начинающих дирижеров. – М.: Музыка, 1977.
- 2.12. *Ив.-Радкевич А. П.* Школа коллективной игры для духовых оркестров. – М.: Музыка, 1983.
- 2.13. *Каргин А. С.* Воспитательная работа в самодеятельном художественном коллективе. – М.: Просвещение, 1984.
- 2.14. *Каргин А. С.* Работа с самодеятельным оркестром народных инструментов. – М.: Музыка, 1982
- 2.15. *Каргин А. С., Цагарелли Ю. А.* Призвание и мастерство. – М.: Советская Россия, 1986.
- 2.16. *Кузнецов В. Г.* Работа с самодеятельными эстрадными оркестрами и ансамблями. – М.: Музыка, 1986.
- 2.17. *Матвеев В.* Русский военный оркестр. – М.: Музыка, 1965.
- 2.18. *Михайлов Н.* Культура звука – основа выразительности (настройка оркестра). – Клуб и худ. самодеятельность (КХС) № 10, 1983, с. 25–26.
- 2.19. *Михайлов Н.* Ансамбль – основа выразительности. – КХС № 13, 1983, с. 25–26.
- 2.20. *Михайлов Н.* Подготовка к репетиции. – КХС № 16, 1983, с. 24–25.
- 2.21. *Михайлов Н.* Работа над маршем. – КХС № 19, 1963.
- 2.22. *Михайлов К.* Репетиция /С.Чернецкий “Победный марш”. – КХС № 24, 1983, с. 23–24.
- 2.23. *Михайлов Н. М.* і др. Школа для духового оркестра. Партитура. – М.: Советский композитор, 1989.
- 2.24. *Нежинский О. М.* Детский духовой оркестр. – М., 1981.
- 2.25. *Рунов З.* Как организовать самодеятельный духовой оркестр. – М.: Музыка, 1959.
- 2.26. *Свечков Д. В.* Духовой оркестр. – М.: Музыка, 1977.

- 2.27. Советы по разучиванию и исполнению музыкальных произведений. Сб. статей. “Лебединое озеро” / Под ред. Рюмшина М. Вып. I. – М.: ИВД, 1959, с. 39–46 /.
- 2.28. *Терлецкий М.* Методика работы з духовим оркестром. Навч. посібник. – Рівне: Перспектива, 2000.
- 2.29. *Хаханян Х. М.* Духовой оркестр. – М.: Сов. Россия, 1974.